

Orijinal Kaynak: Maler, John. (2021, July 19). "The Philosophy of Porn," *Prospect Magazine*.

Atıf Şekli: Maler, John. (2022, Ocak 02). "Porno Felsefesi", Çev. Esmanur Coşkun, *Sosyal Bilimler*.
sosyalbilimler.org/porno-felsefesi

Porno Felsefesi

John Maler

Türkçesi: Esmanur Coşkun

Seks ve analitik felsefe gelecek vaat eden bir ikili değil. Ama konu feminist felsefeye gelince, hareket nerdeyse seks ordadır dersek yalnızca bir kelime oyunu yapmış olmayız. Bu göz ardı edilmiş feminist endişenin tekrar canlanması özellikle Oxford felsefe bölümünün yıldızı ve All Souls Koleji Siyasal ve Toplumsal Teori Chichele Profesörü olan 36 yaşındaki Amia Srinivasan sayesinde olmuştur. Srinivasan biçimsel bilgi kuramına etkili katkılarda bulunarak ve akademik başarısının merdivenlerini tırmanarak kariyerine başlamış ve o zamandan beri bir eleştirmen ve dikkate değer bir hassasiyet ve çeşitliliğe sahip denemeleri olan bir yazar olarak okuyucu kitlesi edinmiştir. Srinivasan deneme kitabı *The Right to Sex: Feminism in the Twenty-First Century*'de [Seks Hakkı: Yirmi Birinci Yüzyılda Feminizm] rıza, pornografi ve arzunun ideolojik biçimlendirilmesi üzerine yazılar yazmış ve "seks üzerine 21. yüzyıla özel siyasi bir eleştiri yapmak" istemiştir. Burada bahsedilen siyasi sadece kişisel değil aynı zamanda içtendir de.

Okurlar kitaba şüpheyle yaklaşabilir. Akademik felsefe hangi hakla cinsel hayal gücü, fantezi ve mahrem hayatımız üzerine yoğunlaşabilir? Felsefe yanlış olmanın yanı sıra bizi başka şekillerde de hayal kırıklığına uğratabilir. Örneğin kötü felsefe —tıpkı kötü seks gibi— basmakalıp ve yavan olabilir. Konu hayatımızın ahlaki kısmına geldiğinde felsefe, sadece bir şeyler hakkındaki gerçekleri söyleyerek değil aynı zamanda bu gerçekleri anlamlandırarak yetki kazanır. Felsefe, doğru olmanın ötesinde inandırıcı olmalıdır. Herkesin bildiği gibi analitik felsefenin ağır top ateşi —daraltma, soyutlama ve teori kurma— ahlaki ve siyasi yaşama doğrultulduğunda sonuç genellikle üzücü olur.

Srinivasan, "Bazen, mantık makinesinin kolunu çevirmemize, farklı, misli nesnelere üzerinde aynı görevi tekrar tekrar yerine getiren düşünsel bir montaj hattına ihtiyacımız yok." diyor. "Felsefe sevdiğim bir şey fakat örneklemeleri beni çoğu zaman sıkıyor ve ümitsizliğe düşürüyor." diye itirafta bulunuyor.

"Belki de bunu söylememeliyim" diye başlıyor Srinivasan, "ama yine de söyleyeceğim: felsefe odaklı kuramcılar sanırım 2008'den bu yana anı yaşamayı

sistematik bir şekilde beceremiyorlar ve bence 2008'den öncesinde de pek beceremiyorlardı.” Felsefe bazen okurlarını soğutmakla kalmıyor aynı zamanda belirli tarzlarda siyaset teorisinin siyasetin kendisine nasıl bir kazanç sağlayacağını bilemiyor. Srinivasan, kuramcıların beklenenden çok daha fazla haksız görüşlerinin olduğunu ve eylemcilerin ya da siyasi faillerin daha iyi felsefi araçlara ve felsefi kavramlara ihtiyacı olduğunu söylüyor.

Srinivasan, “Bence sorun, çoğu zaman daha fazla siyasi güce sahip olma ihtiyacı duymaları. Bu yüzden eğer gerçekten yardımcı olmak istiyorsanız muhtemelen derneğinize üye olmalı ve grev hattı oluşturmalsınız.” diyor.

İsmi All Souls’u kuran İngiliz kilisesinin başpiskoposundan alan Chichele makamı, Srinivasan bu makamda olduğu sürece yaşam mücadelesinden uzak bir felsefenin yeri olmayacak. Srinivasan’ın “dünyaya yönelik” bakış açısının sebebi, kuruntulu bir felsefi tarzının olması hem kağıt üzerinde hem de yüz yüze aktardığı bir şeylerin tehlikede olması duygusu. Henüz yeni mezun olmuş Srinivasan siyasal felsefenin ahlaki ciddilikler konusunda zekice oyunlar oynama eğiliminden hoşlanmamıştı. Tayvan, New York ve Singapur’da yetişen Srinivasan, 2007 yılında Yale’den Oxford’a geçti. Tam hukuk okumak ya da lisansüstü eğitimini almak için Amerika’ya geri dönecekken All Souls bursu kazandı.

Oxford’da, “filozof olmak ve düşünür olmanın birbirinden farklı olmasından korkmuştur.” *London Review of Books*’taki köşe yazısı bile bölünmüş sadakatinden alaycı bir şekilde bahsetmiştir: “Amia Srinivasan Oxford’da öğretmenlik yaparken Los Angeles’ta sörf yapıyor.” Bu, kendisi başlı başına çelişkili hislerin kaynağı olan Chichele’ye atanmasına ve radikal siyaseti ve “devrim” olasılığını kararlılıkla umursayan bir filozofa gönderme yapıyor. (Saygıdeğer makamda bu temkinli kararsızlık ilk defa görülmüyor: Srinivasan’ın kendisinden hemen önceki Marksist atası GA Cohen, bir keresinde şu şakayı yapmıştı: “Soru: ‘Bir ampulü değiştirmek için kaç tane All Souls üyesi gerekir?’ Cevap: ‘Değiştirmek mi?!?’”)

Srinivasan ile Oxford’daki odasında konuşmak en başta sanki bir felsefe dersine geri dönmek gibiydi. Uzun, bozuk sorularımı yeniden cömertçe düzeltip üzerinde düşünerek ve temkinle cevapladı. Ama bazı konularda böyle davranmadı. Örneğin bir öğrenci olarak bu konuyu açmak için nadiren uygun bir zaman bulunurdu. Bir saat sonra Srinivasan’a “Şimdi sakıncası yoksa eşcinsel pornosu hakkında konuşmak isterim.” dedim.

Srinivasan’ın kitabındaki denemelerden biri olan “Talking to my Students about Porn” [Öğrencilerimle Porno Hakkında Konuşmak] 1980’lerdeki “Porno Savaşları”na, pornografinin fazlasıyla tartışmaya açık bir siyasi olgu olduğu zamanlara atıfta bulunur. O zamandan sonra pornografi ve insanlara sunduğu zevk pazarı ahlaki eleştiriye tabi tutulmamaya başlandı. Bunun en büyük nedeni “seks olumlama” denilen ahlak sisteminin daha fazla kişi tarafından benimsenmesiydi: Konu insanların şaşırtıcı cinsel zevklerine ya da aşağılayıcı tuhaf cinsel davranışlarına geldiğinde “istediğin gibi yap” demeyi öğrendik.

Geçerli siyasi sebeplerden dolayı bilinçsizlik tanısı koymaktan korkmaya başladık; cinsel arzu siyasal eleştiriye bağışık özel bir küreye benzeyen, “siyaset öncesi” bir duruma geldi.

Srinivasan çalışmasında daha çok sorgulayıcı bir tavır gösteriyor. Porno karşıtı feministlere göre porno, “kadınların zevk alıp almadığını hiç dikkate almayan seks, sadomazoşist seks, fuhuş, tecavüz fantezileri, sevgisiz seks, güç farklılıklarından doğan seks, erkek ile seks” kavramlarının bir diğer adıydı. Bu görüşün gücü totemik olmaktan daha fazlasıydı. Catherine MacKinnon’un da güçlü bir şekilde öne sürdüğü gibi porno kendi mesajını *oluşturur*: Srinivasan’ın deyişiyle pornonun dünyalar yaratma gücü var. Porno ideoloji üretmeye yarayan bir makine: Kadınların itaatkârlığını erotikleştiriyor ve erkeklere yetki verip onları saldırganlığa teşvik ediyor. Porno kadınlar hakkında yalanlar söylerken erkekler hakkında doğruları söylüyor.

Pornografinin gazetelerde, videokasetlerde ve oyun kartlarının arkalarında olduğu zamanlarda eylemciler pornoyu zapt etmekte başarılı olmuş olabilirler. Fakat şimdi, teknolojik kıyametten başka hiçbir şey pornonun hayal gücü üzerindeki etkisini azaltamaz gibi görünüyor. Biraz alaylı bir şekilde Srinivasan şunları yazıyor, “porno karşıtı feministlerin bizi uyardıkları şeyler sonradan gerçekleşti gibi gözüküyor: Öğrencilerim için seks neyse porno da o.”

Az önce de sorduğum gibi, ya eşcinsel pornosu? Olumsuz özellikleri ne olursa olsun bunlar, açıkça cinsiyetçi koşullandırmalara ya da kadınların nesneleştirilmesine dayandırılmaz. Filozof Les Green’in de öne sürdüğü gibi eşcinsel pornosu, eşcinsel erkekleri *nesneleştirerek*, kendilerini seks objeleri olarak görmelerine sebep olarak onlara yarar bile sağlayabilir. Buna rağmen belki de anaakım eşcinsel pornosunun —genel olarak eşcinsel yaşantısının— daha uyumsuz metotları heteroseksüel pornosunun kötücül özelliklerini taşıyor. Srinivasan buna katılıyor: “Bence anaakım eşcinsel erkek kültüründe var olan bazı sorunlu dinamiklerin heteroseksüel dinamiğinden geldiği inkâr edilemez. Durum açıkça bu şekilde.”

Ama Srinivasan, her çeşit anaakım pornonun büyük ve belki de geri döndürülemez bir pedagojik başarısızlık içerdiğini öne sürüyor. Pornonun hayal gücü üzerindeki güçlü etkisinden pişman olunacak. Porno engelleyici gücünü diğer şeylere olduğu kadar sinematik özelliklerine de borçlu. “Ekran mantığı” ekrandaki kişiyi kendisiyle bağdaştırmasını sağlayarak izleyiciyi rahatlatıyor. “Bu, cinsel uyarı ve seçilmiş uyarıcılar arasında güçlü bir ortaklık oluşturarak insan ruhunda derin oyuklar açıyor. Eğer izleyici zamanı doğru ayarlarsa, —sinemanın aksine internet üzerinde insan her zaman videoyu durdurabilir, hızlandırabilir, geri sarabilir— videodaki kadının yüzündeki ve göğüslerindeki meni izleyicinin menisi hâline geliyor.”

Srinivasan daha iyi bir seks eğitiminin etkisiz bir çözüm olacağını söylüyor. Seks eğitimi, pornonun kapsamlı gücüne kavramsal ve düzensiz bir şeyle karşılık vermeye çalışarak pornonun kurallarına uymuyor. “Porno bilgi vermez, ikna etmez ya da tartışmaz.

Porno eğitir.” Srinivasan geriye kalan tek umudun “negatif bir eğitim”e başlamak olduğuna karar veriyor. “İhtiyacımız olan şey, porno izleyicilerine neler olduğunu daha iyi yorumlayabilmeleri için pozitif bir tefsir aşlamak değil, ihtiyacımız olan şey görüntü saldırılarının bir süre *durması*.”

Srinivasan’a eleştirisinde pornoya karşı muhafazakâr bir itirazı olduğunu açıkça söyledim: Pornonun nesneleştirici mantığının seksin değerini düşürdüğü endişesi belki de insanlarda alçaltıcı bir şeyle ilgileniyormuş hissi şeklinde ortaya çıkıyor. “Tamamen katılıyorum” diyor Srinivasan. “Muhafazakâr bir deyişle açıklamak gerekirse ekranlara sunulunca değeri düşen kutsal bir şeyimiz var. Kaybettiğimiz şeyin ekrana aşırı bağımlılık sonucunda körelen bir nevi yaratıcılık kapasitesi olduğunu daha da açıkça belirtmek istiyorum.”

“Bu tartışmalar muhafazakâr filozofları okumak için bir başka sebep,” diye ekliyor Srinivasan, “muhafazakârlığın doğruluğunu tanıyan ve teşvik eden içimizdeki bu parçayı anlamak için... Çünkü bu, ilerlemenin beraberinde kayıpları da getirmeyeceğini düşünen çok yanlış radikal bir siyasi görüş.”

Seks hayatının doğasında geniş bir komedi ve küçük trajediler vardır ve arzularımız bizi gafil avlayabilir. Ama Srinivasan, cinsel arzularımızı reflektif eleştiriye ve belli bir derecede kasti kontrole tabi tutup tutamayacağımızı sorguluyor. Bu doğrultudaki öneriler, bizi şişman ya da engelli bedenleri çekici bulmaya davet eden “beden olumlama” hareketlerinin önerilerine benziyor: Bir insanla cinsel ilişkiye girmek için gereken baskın standartlara direnmek.

Srinivasan kendimizi daha iyi anladıkça açık fikirli arzuların daha da kuvvetleneceğini, “siyasetin bizim ve kendisi için seçtiği şeyden kurtulabileceğimizi” umuyor. Cinsel kimliğin hakiki ya da bağımsız bir ifadesi olan bir insanın özgün arzularını, ideolojik birikimleri olanlardan ayırmak paranoyaya sebep olma potansiyeline sahip. Ama Srinivasan’a göre bu yalnızca eğer bir insan siyasal öncesi arzu ya da “tamamen özgün kimlik” fantezilerine kendini kaptırırsa böyle olur. Mesele temizi kirliden ayırıp ayıramayacağımızı sorgulamak değil, “mesele her şeyin zaten kirli olması.”

Bu köklü cinsel özeleştirisi projesinin liberalizmi öğütleyip öğütlediğini merak ediyorum: Özgür ve kendi vicdanını tetkik eden bir sorgu ortamı ya da belki de John Stuart Mill’in ilginç deyişiyle “yaşam deneyleri”... Neredeyse Srinivasan’ın kendini bir liberal olarak görüp görmediğini soracaktım ama seks ve eşcinsel pornoları ile ilgili onca konuşmadan sonra bile bu, fazlasıyla kişisel bir soruymuş gibi geldi. Yine de kendisi “liberalizmin insan hayatına, deney projelerine ve türlerine saygı duymasının *esaslı* bir çekiciliğinin olduğunu ve bu özelliğin sadece liberaller tarafından benimsenmemesi gerektiğini söylüyor.”

Fakat bütünüyle ele aldığında Srinivasan liberalizmi trajik buluyor. Cinsellikle ilgili konularda liberalizm, bizi arzuların değişmezliği konusunda yanıltmak pahasına zevke saygı konusunda bir eşitlik elde ediyor. Srinivasan, değişmez cinsel yönelim ile ilgili hikâyelerin ve “ben böyle doğdum” açıklamalarının metafiziksel değil siyasal olduğunu iddia ediyor. Bunlar önyargılar ile başa çıkma konusunda fazlasıyla yararlıydı. Ama sağladıkları siyasal eşitliği devam ettirip, genişletip bunlar olmadan da yaşayabilsek çok daha iyi olurdu. “Geçmiş bugünün ışığında değerlendiren bir insan değilim ama homoseksüel yaşamları gönülsüzce savunmak geride bıraktığımız geçici tarihi bir an olmalı ve radikal eşcinsel siyaseti bunun üstesinden gelmeli.” diyor Srinivasan.

“Ama üzerimizdeki bu siyasi güçler bizi ütopyaya uymayan varlıklar hâline getirmiyor mu?” diyorum kendisine. “Bu doğru.” diyor Srinivasan: “Bence Musa’nın kendisine vâdedilmiş toprakları görebilecek kadar yaşayamaması ve bunun kaderinde olması olağanüstü ve çarpıcı bir gerçek.” Kurtulmaya can attığımız bu dünyaya nostalji ve başkaldırı ilişkileriyle bağlıyız. “Ama bence bu da umut verici bir düşünce çünkü bu, rahat hissetmediğim bir dünyada yaşamak zorunda bırakılmayacağım anlamına geliyor. Bunu kurmaya yardım edecek ve sonra da öleceğim.” diye ekliyor.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube’da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*’i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*’da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org’da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.